

Hur står det till med kommunernas hållbarhetsarbete

Starev

25 maj 2023

Granskning av kommunernas hållbarhetsarbete

Agenda

1. Vad är hållbarhet
2. Risker inom hållbarhet
3. Revisionskriterier
4. Vad kan vi ha för inriktning på granskningarna?
5. Exempelgranskningar
6. Hållbarhetsrapportering

1. Vad är hållbarhet - Agenda 2030

Kommuner och regioners välfärdsuppdrag

Service/tjänste-
uppdraget

Demokrati-
uppdraget

Samhällsbyggar-
uppdraget

Exempel på olika perspektiv att beakta utifrån välfärdsuppdraget

Verksamhetsresultat
Personal
Ekonomi

Barnperspektiv
Jämställdhet
Integration

Hållbarhet
Hälsa
Miljö

2. Risker

- ▶ Riskanalyser eller väsentlighetsanalyser som beskriver utmaningar och fokusområden kopplade till hållbarhet saknas i många fall
- ▶ När denna typ av riskanalys finns är den i många fall inte integrerad i den ordinarie processen för risk eller internkontroll
- ▶ Bedömning av finansiell påverkan från hållbarhetsrelaterade risker

2. Risker

Exempel	Frågor att beakta
Anpassning till effekter från klimatförändring	<ul style="list-style-type: none">• Har risker kopplade till infrastruktur, vattenkvalité, dagvattenhantering, mm analyserats?• Finns ekonomisk verksamhet (lokal industri, näringsliv) som kan påverkas negativt pga klimatförändring?• Görs stresstester eller scenarioplanering av t.ex. kritisk infrastruktur?
Kravställning i upphandlingar	<ul style="list-style-type: none">• Har miljö- och sociala risker kopplade till leverantörsled analyserats?<ul style="list-style-type: none">• Ökad fokus på risker kopplade till mänskliga rättigheter• Högre utsläpp kopplade till inköp och konsumtion jämfört med utsläpp från den egna verksamheten• Har kravställning kopplats till identifierade risker?• Hur säkerställs att ställda krav efterlevs?
Målkonflikter mellan ekonomi och miljö	<ul style="list-style-type: none">• Görs analyser för att identifiera och förebygga målkonflikter som kan motverka måluppfyllelse?<ul style="list-style-type: none">• T.ex. gestaltningskrav och miljökrav vid byggprojekt
Uppfyllelse av mål avseende energieffektivisering	<ul style="list-style-type: none">• Ökade kostnader för energiintensiva verksamheter (t.ex. Idrottsanläggningar, äldre fastighetsbestånd)• Kan värdering av tillgångar påverkas på sikt?

3. Revisionskriterier

- KL 6 kap. 6§
- Agenda 2030
- Fullmäktiges mål i mål- och budget och hållbarhetsprogram
- *Som god praxis kan hänvisning göras till SKR:s vägledningar/material och SIS standard.*

Vad säger SKR och den standard som finns?

- SKR pekar på att ett systematiskt arbete bör innefatta att kommun/region gör följande:
 1. En nulägesanalys – Vilka mål ska prioriteras i kommunen?
 - Peka på Agenda-mål där (korta och långa) effekter blir störst inom kommunen
 - Involvera rätt kompetens inom kommunen
 2. Handlingsplan med åtgärder
 3. Följa upp!
 - För att underlätta vidare analyser bör uppföljningarna samlas någonstans. **Finns det någon funktion som omhändertar alla uppföljningar som görs inom kommunen för att skapa en helhetsbild och kunna göra andra prioriteringar utifrån resultatet?**
 - Begränsad uppföljning av hållbarhets-/miljöarbetet i stort är en av de vanligaste iakttagelserna

SIS standard: Styrning och ledning för hållbar utveckling i kommuner och regioner

Standarden omfattar följande:

- Utgångspunkt för arbetet för hållbar utveckling i kommuner och regioner
- Principer och mål för arbete med hållbar utveckling enligt Agenda 2030
- Framgångsfaktorer för genomförandet av Agenda 2030
- Strategiskt arbete för hållbar utveckling enligt PDCA-modellen
- Planering av målorienterat arbete för hållbar utveckling
- Genomförande av det målorienterade arbetet för hållbar utveckling
- Uppföljning och analys av det målorienterade arbetet för hållbar utveckling
- Ständigt förbättra det målorienterade arbetet

SVENSK STANDARD
SS 854000:2021

Styrning och ledning för hållbar utveckling i kommuner och regioner – Vägledning för genomförandet av FN:s Agenda 2030 för hållbar utveckling

Governance and management for sustainable development in municipalities and regions – Guidance for the implementation of the UN's 2030 Agenda for Sustainable Development

sis Svenska
Institutet för
Standarder

4. Vad kan vi ha för inriktning på granskningarna: Syfte

”Syftet med granskningen är att bedöma om kommunstyrelsen, dess miljöutskott, stadsutvecklingsutskott samt miljö- och stadsbyggnadsnämnden säkerställt en ändamålsenlig process för att nå **målet att helt fasa ut fossilenergi från kommunens egen verksamhet** och om detta arbete genomförs med tillräcklig intern kontroll och transparens i samarbetet med övriga nämnder.”

4. Vad kan vi ha för inriktning på granskningarna: Syfte

”Syftet med granskningen är att bedöma om kommunstyrelsen och granskade nämnder har ändamålsenliga och effektiva processer för att **underbygga och möjliggöra uppfyllnad av fullmäktiges hållbarhetsrelaterade mål samt Agenda 2030.**”

4. Vad kan vi ha för inriktning på granskningarna: Frågeställningar

- Finns en tydlig roll- och ansvarsfördelning?
- Har miljö- och hållbarhetsfrågorna integrerats i verksamhetens ordinarie processer för internkontroll och riskanalyser?
- Finns en arbetsmetodik som bedöms resultera i att fullmäktiges mål uppnås under mandatperioden? Om bedömningen är att målet inte uppnås, vilka faktorer är hindrande och vilka åtgärder planeras för att nå målet?
- Har tillräckliga åtgärder eller aktiviteter vidtagits för att uppnå fullmäktiges mål?
- Hur följs måluppfyllelsen och genomförda åtgärder eller aktiviteter upp?

5. Exempelgranskningar

Stockholm stad

Granskning av bostadsbolagens hållbarhetsarbete för att nå åtaganden i miljöprogrammet och klimathandlingsplanen.

- Bolagen hade ambitiösare mål än staden i vissa fall.
- Utmaningen för flera målområden och åtgärder är:
 - tempot (behov av snabba åtgärder pga klimatförändringar),
 - resurser, personella både internt och på marknaden,
 - ekonomi.
- Flera mål ställer krav på bra utvärderingsmodeller som inte finns på plats idag.
- Målkonflikter kring grönytor och biologisk mångfald
- Saknades principbeslut av styrelse/ledning kring ex. återbruk

Västerås stad:

Granskning av kommunens hållbarhetsarbete och styrning utifrån Agenda 2030.

- Fanns en tydlig rollfördelning och samverkansgrupper för att samla kompetens.
- Genomfördes analyser och arbete i samverkansgrupper för att integrera Agenda 2030 i stadens verksamheter.
- Många mål och ambitioner i olika styrdokument vilket riskerade att försvaga styreffekten.
- Otydliga krav på bolagskoncernen
- Behov av att utveckla mer kvalificerade och strukturerade analyser inom hållbarhetsområdet
- Saknades tydliga handlingsplaner för genomförandet av vissa styrdokument

5. Exempelgranskningar: Vanliga områden för rekommendationer

- **Säkerställa en sammanhållen styreffekt där målen inte är för många och ambitionerna är tydliga för organisationen**
 - Vanligt med ett stort antal styrdokument med mål, indikatorer och aktiviteter som verksamheterna behöver förhålla sig till
 - Målen är ofta kvalitativa eller s.k. aktivitetsmål som saknar tydliga, kvantitativa måttal vilket försvårar för uppföljningen
 - Styrdokumenterna är inte alls sammankopplade, målkonflikter kan uppstå
 - Avsaknad av mål inom vissa områden, t.ex. Scope 3 utsläpp från inköp
- **Hur berörs bolagskoncernen?**
 - Kommunalt ägda bolag bedriver ofta aktivt miljö- och hållbarhetsarbete men bolagen kan integreras bättre i kommunens arbete, framförallt i framtagning av nya styrdokument och mål
 - Olika prioriteringar och ambitionsnivåer

5. Exempelgranskningar: Vanliga områden för rekommendationer

- **Avsaknad av kvalificerade och strukturerade analyser inom hållbarhetsområdet för att kunna bedöma effekten av vidtagna åtgärder och möjligheten att uppnå målen**
 - Särskilt mål om fossilfrihet och minskade utsläpp svåra att uppnå → begränsad uppföljning av utsläppen minskar ytterligare styreffekt
 - De ”enkla” lösningarna för att främja miljön är i många fall genomförda och framgent krävs större och mer systematiska förändringar
- **Kommunstyrelsens samordnande roll och uppsikt**
 - Uppsikt vs aktiv styrning – vanligt att uppföljning av miljö- och hållbarhetsarbetet inte utgör tillräckligt underlag för resultat- och effektanalys av utfört arbete
 - Kopplat till brister i kvalificerade och strukturerade analyser
 - Metoder och verktyg för analyser, särskilt inom klimatområdet, är under utveckling

Tips?

Utgå ifrån vilka definitioner, avgränsningar och prioriteringar (i styrdokument) som kommunen själva har gjort utifrån hållbarhet/Agenda 2030

Kan vara klokt att börja med en väldigt övergripande granskning utifrån KS samordningsansvar och uppsiktsplikt.
Mycket strategiskt ansvar kopplat till frågorna brukar ligga på KS.

Nya lagkrav för bolagens hållbarhetsrapportering

Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD

- CSRD-direktivet är en del av EU:s agenda för hållbar finansiering och är ett centralt direktiv för att nå målen i EU:s gröna giv
- CSRD medför omfattande krav avseende hållbarhetsinformation för **bolag** (obs! ej förvaltning)
- Många **bolag och bolagskoncerner** inom kommuner och regioner kommer att omfattas av dessa krav, sannolikt fr.o.m. räkenskapsår 2025 (hållbarhetsrapport som publiceras under 2026)
- Storlekskriterier att beakta:
 - Bolag och koncerner som uppfyller mer än ett av följande villkor under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren:
 - **medelantalet anställda** har uppgått till mer än **250**
 - **balansomslutningen** har uppgått till mer än **20 miljoner euro**
 - **nettoomsättningen** har uppgått till mer än **40 miljoner euro**

Sammanfattning av kraven enligt CSRD

- Direktivet innebär att företag kommer att behöva rapportera enligt europeiska standarder för hållbarhetsrapportering (European Sustainability Reporting Standards, ESRS)
- Hållbarhetsrapporten ska alltid lämnas i förvaltningsberättelsen
- Hållbarhetsrapporten ska granskas av en revisor som ska göra ett uttalande med begränsad säkerhet (översiktlig granskning) om huruvida den uppfyller rapporteringskraven

Europeiska standarder för hållbarhetsrapportering

Övergripande standarder

- ▶ Utkast till tolv sektorövergripande standarder har överlämnats till EU-kommissionen. Kommissionen ska nu konsultera länder och organ inom EU innan standarderna kan antas som delegerade akter.

- ▶ De 12 sektorövergripande standarderna omfattar:
 - ▶ 2 övergripande standarder
 - ▶ 10 ämnesspecifika standarder miljö (5st), sociala (4st) och styrning (1st).

Ämnesspecifika standarder

- ▶ Standarderna omfattar rapporteringskrav inom:
 - ▶ Styrning
 - ▶ Strategi
 - ▶ Påverkan, risker och möjligheter
 - ▶ Mål och mätetal

CSRD och huvudsaklig påverkan på företagen

- Upplysningskraven ökar väsentligt och förändras i grunden jämfört med dagens krav.
- Omfattande förändringar i rapporteringsprocessen kommer att behövas.

Tack!

The better the question. The better the answer.
The better the world works.

